

Seðlabanki Íslands

ESB aðildarviðræður og valkostir í peningamálum

Már Guðmundsson, seðlabankastjóri og
formaður samningahóps um gjaldmiðilsmál í
aðildarviðræðum við ESB

Kynning fyrir Samtök kvenna í atvinnurekstri,
24. febrúar 2011

Efnisatriði

- Aðildarviðræður og gengis- og peningamál
- Ísland og aðild að evrusvæðinu
- Valkostir í peningamálum eftir höft

Hlutverk samningahóps um gjaldmiðilsmál

- Annast undirbúning aðildarviðræðna við ESB varðandi kafla 17 sem fjallar um efnahags- og peningamál, þ.m.t. myntbandalagið.
 - Í því felst einkum:
 - Innri greining regluverks ESB
 - Undirbúningur tillagna um samningsafstöðu Íslands
 - Viðræður við ESB um samningsafstöðuna
- Hópurinn skal vera samninganefnd og aðalsamningamanni til ráðgjafar meðan á aðildarviðræðum stendur

Veganesti Alþingis (utanríkismálanefnd)

- Stefnt að evruaðild og því ekki mikið um að semja
- Mikilvægt að uppfylla Maastricht-skilyrðin óháð aðildarviðræðum
- Viðræður um gjaldmiðlamál verði forgangsverkefni og hugað að stuðningi við krónuna og aðild að ERM II sem fyrst
- Að trygggt verði að mikil skuldsetning hins opinbera komi ekki í veg fyrir aðild að evrusvæðinu, enda skuldir þá lækkandi

Leiðin að evrunni

- Innganga í ESB => aðild að EMU skilyrði
- Þar að auki þurfa aðildarríki að uppfylla ákveðin skilyrði um efnahagslega samleitni (Maastricht-skilyrðin)
 - Skilyrðin eru sett til að tryggja stöðugleika og draga úr hættu á að möguleg efnahagsleg áföll hafi ósamhverf áhrif í aðildarríkjum ESB.
- Eftir inngöngu í ESB þurfa ríki að vera aðilar að gengissamstarfi Evrópu (Exchange Rate Mechanism, ERM II) í a.m.k. tvö ár áður en upptaka evru getur átt sér stað (hluti af Maastricht-skilyrðunum)
- Einnig þarf að uppfylla skilyrði um sjálfstæði seðlabanka – engar lagalegar hömlur á að seðlabanki geti staðið við skuldbindingar innan SBKE

Maastricht-skilyrðin

Ríkin þurfa að uppfylla eftirfarandi:

Verðbólga má ekki vera meira en 1,5% yfir meðaltali verðbólgu hjá þremur ESB ríkjum með lægstu verðbólgunum.

Langtímavextir mega ekki vera meira en 2% hærra en að meðaltali í þeim þremur ríkjum þar sem verðlag er stöðugast.

Halli á rekstri hins opinbera má ekki vera meiri en 3% af vergri landsframleiðslu.

Heildarskuldir hins opinbera mega ekki vera yfir 60% af vergri landsframleiðslu.

Aðili að **gengissamstarfi Evrópu** (Exchange Rate Mechanism, ERM II) í a.m.k. tvö ár

Staða Íslands gagnvart Maastricht-skilyrðum

Ísland	2000	2005	2009	2010
Samræmd vísitala neysluverðs	4,4%	1,4%	16,3%	7,5%
<i>Maastricht skilyrði</i>	2,4%	2,9%	1,1%	2,4%
Langtímavextir		7,6%	8,4%	6,5%
<i>Maastricht skilyrði</i>		6,3%	6,0%	5,2%
Halli hins opinbera	1,7%	4,9%	-8,9%	-5,9%*
Heildarskuldir hins opinbera	39%	25%	91%	98%*

*Áætlun Seðlabanka Íslands

Gengissamstarf Evrópu - ERM II

- Ríki þurfa að vera aðilar að ERM II í a.m.k. tvö ár
- ERM II er kerfi sem hannað var til þess að koma í veg fyrir miklar sveiflur í gengi viðkomandi ríkis á móti evrunni sem gæti raskað stöðugleika evrusvæðisins.
- Gengi viðkomandi gjaldmiðils er fest á móti evrunni og má aðeins sveiflast innan ákveðinna vikmarka
- Vikmörk innan ERM II eru +/-15% - nota aðallega vexti
- Ef nauðsynlegt er má seðlabanki grípa inn í með kaupum og sölu á gjaldeyri til þess að halda genginu innan vikmarka – skammtímalán frá SBE og einnig hugsanlega frekari inngrip
- Hvenær ríki gengur í ERM II er val hvers ríkis
- Einungis tvö ríki af þeim tíu sem eru í ESB en standa utan við evruna eru núna í ERM II

Rýnivinna

- Hvað breytist við aðild að ESB?
 - Undirbúningur fyrir samningsafstöðu
 - Undirbúningur fyrir upptöku gerða eða sjálfkrafa gildistöku þeirra.
- Hvað myndi breytast
 - Í íslensku réttarumhverfi?
 - Fjárhagslega?
- Hagsmunir Íslands og samningsmarkmið

Efni 17. kafla

- Umgjörð efnahagsstefnu
- Umgjörð myntbandalags
 - Peningastefna fram að upptöku evru
 - Samvinnusáttmáli evrópskra seðlabanka í ESCB
 - Peningastefna eftir upptöku evru
- Eftirlit með hagþróun ríkja
 - Eftirlit og viðurlög vegna ríkishalla og skulda
- Gagnaöflun og greiðslukerfi
- Samvinna og samstarf innan ESB

Efnahagsumgjörð

- Sameiginleg efnahagsstefna tekur til fjórfrelsisins sem er hluti af EES-samningnum en auk þess þurfa aðildarlönd að taka mið af sameiginlegri efnahagsstefnu á sviði fjármála hins opinbera og peningamála en gert er ráð fyrir að öll aðildarríkin verði hluti af evrusvæðinu að loknu aðlögunarferli nema sérstaklega sé samið um annað, sbr. Bretland og Danmörk.
- Sáttmálinn um stöðugleika og hagvöxt: Kvaðir varðandi stjórn efnahagsmála. T.d. halli hins opinbera yfirleitt ekki meiri en 3%. Eftirlit felst í því að aðildarríkin þurfa að skila stöðugleikaáætlun ef þau eru í evrusvæði en samleitniáætlun ef þau eru utan evrusvæðis. Ísland sem umsóknarríki skilaði nýlega sambærrilegri skýrslu til sambandsins (Pre-accession Economic Programme).

Samstarf og samvinna

- Fjöl margar nefndir og vinnuhópar starfa í tengslum við efnahagsstefnu og peningastefnu sambandsins.
- Íslendingar þurfa að sníða sér stakk að vexti og velja þær nefndir sem mest áhrif hafa og snerta hagsmuni okkar.
- Economic and Financial Committee er dæmi um mikilvæga nefnd sem Íslendingar taka sæti í. Hún hefur mikil áhrif á mótun efnahagsstefnu sambandsins.

Hagtölur og greiðslukerfi, bókhald

- Auknar kröfur um söfnun hagtalna og hagskýrslugerð
- Efla þarf gagnaöflun og upplýsingamiðlun bæði fyrir Hagstofu Evrópusambandsins og vegna samstarfs við Seðlabanka Evrópu bæði við inngöngu og við upptöku evru.
- Það er mikið hagsmunamál fyrir Ísland að taka upp stórgreiðslukerfið Target 2.
- Loks þarf að aðlaga bókhalds- og uppgjörskerfi Seðlabankans að kröfum sambandsins

Áður en kemur að upptöku evru

- Uppfylla almenn skilyrði svo sem fjórfrelsið
 - Ríkisfjármálakröfur gilda, sum refsíákvæði ekki
 - Krafa um sjálfstæði seðlabanka
 - Ótvírætt bann v. séraðgangi hins opinbera að lánastofnunum
- Gengismál og ERM II
 - Seðlabanki Evrópu styður við vörn vixmarka eftir atvikum
 - Ríki innan ERM II fá fjárhagsaðstoð ef þau lenda í vandamálum með greiðslujöfnuð
- Gert er ráð fyrir frjálsum fjármagnsflutningum áður en gengið er í ESB.
- Sérstakar aðstæður á Íslandi vegna fjármagnshafta. Stefnt er að afnámi þeirra en það gætu verið enn varúðarreglur varðandi gjaldeyrisáhættu og alþjóðlega starfsemi banka sem stangist á við EES.

Undirbúningur vegna upptöku evru

- Í aðlögunarskýrslum kemur fram hvernig gengur að aðlagast Maastricht-skilyrðunum
- Eftir staðfestingu og samþykki í stofnunum ESB er gengi fest varanlega og hafinn undirbúningur fyrir myntskipti.
- Undanþágur á beitingu refsinga vegna halla á ríkisrekstri falla niður
- Sérstakar undanþágur vegna viðskiptajafnaðarvanda hverfa
- Full þátttaka í Seðlabanka Evrópu

Nokkur samningsatriði

- Ákveða og semja um gengisvíkmörk innan ERM II
- Ákveða form peningamálastefnu innan ERM II, semja um stuðning.
- Semja (ef þarf) um stuðning við endalegt afnám hafta og hvernig farið verður með varúðarreglur á gjaldeyrisáhættu og áhættu í alþjóðlegri starfsemi banka.
- Athuga með frávík vegna opinberra skulda þar sem fá þarf fram viðurkenningu á betri sjálfbærni en skuldahlutföll gefa til kynna vegna öflugra lífeyrissjóða og lækkandi skuldahlutfalls.

Valkostir í peningamálum

Peningastefna eftir höft

- Reynslan af peningastefnunni fyrir hrun
- Valkostir í peningamálum:
 - Fram að inngöngu í evrusvæði
 - Til frambúðar?

Peningastefnan í aðdraganda hruns á Íslandi

- Sumir telja að peningastefnan hafi ekki verið nægjanlega aðhaldssöm
- Aðrir að hún hafi verið of aðhaldssöm: vandamál varðandi vaxtamunarviðskipti, fjármagnsinnstreymi og gengissveiflu
- Hefði þurft að byggja upp gjaldeyrisforða
- Verðbólguþröskur og flotgengi eru hvorki nauðsynlegar né nægjanlegar forsendur fyrir bankahruni
- Alþjóðlegt bankakerfi með smámynt í heimalandi var miklu mikilvægari þáttur

Skýrslan um slakan árangur

- Uppbygging þjóðarbúskaparins: smæð, einhæfni og sveiflur
- Alþjóðlegar aðstæður: lausafjárgnótt og lágir vextir
- Misbrestir í framkvæmd
- Hnökrar í miðlunarferli
- Ofpensla fjármálakerfisins
- Stefnuárekstur peningastefnu og ríkisfjármálastefnu

Valkostir

- Einhliða fastgengi
 - Hefðbundið
 - Myntráð
- Einhliða upptaka annarrar myntar
- Verðbólguþéttunarmarkmið plús

Fastgengisvalkostir

- Krefjast annað hvort áframhaldandi gjaldeyrishafta eða öflugs gjaldeyrisforða
- Einnig vandamál að negla niður viðmiðunargengið um þessar mundir
- Einhliða upptaka evru er áhættusöm frá sjónarhóli fjármálastöðugleika og ekki vænleg ef ESB-aðild gæti verið framundan
- Myntráð hefur ýmsa kosti en krefst útgönguleiðar og takmarkar möguleika á lausafjáraðstoð

Verðbólguþáttur plús

- Bættur almennur hagstjórnarráttur og meiri stuðningur frá ríkisfjármálastefnu
- Góðar varúðarreglur og sterkt fjármálaeftirlit
- Hömlur á alþjóðlega bankastarfsemi
- Þjóðhagsvarúð
- Lengri sjóndeildarhringur og sveigjanleiki, en þarf að metast út frá trúverðugleika
- Gjaldyrisinngrip sem leggjast gegn gengissveiflunni